

تحلیل عاملی و ارزیابی ساختار درونی پرسشنامه حساسیت انزجاری

تاریخ دریافت: ۹۳/۱۱/۲۸

تاریخ پذیرش: ۹۵/۶/۲۸

حسین کارسازی*، محمد نصیری**، تورج هاشمی نصرآباد***

چکیده

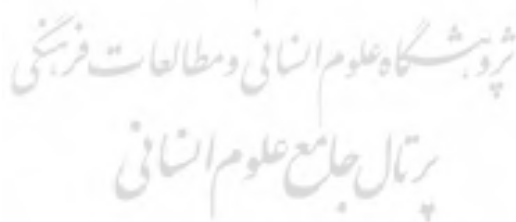
مقدمه: انزجار، هیجانی پایه ای است که با احساس تنفر و اجتناب از موقعیت های خطرناک مرتبط است. هدف این مطالعه ارزیابی ساختار عاملی نسخه فارسی پرسشنامه حساسیت انزجاری است که به منظور اندازه گیری پاسخ های فردی در موقعیت های مختلف برانگیزاننده انزجار طراحی شده است.

روش: ۳۰۰ نفر (۱۸۵ نفر پسر و ۱۱۵ نفر دختر) از دانشجویان دانشگاه های شهر تبریز (سراسری تبریز، پیام نور و علوم و تحقیقات) به روش نمونه گیری در دسترس انتخاب شده و به پرسشنامه حساسیت انزجاری پاسخ دادند. برای تحلیل داده ها از روش تحلیل عاملی اکتشافی با تحلیل مؤلفه های اصلی و چرخش واریماکس، تحلیل عاملی تأییدی، همبستگی پیرسون، آزمون T و تحلیل واریانس چندمتغیری استفاده شد.

یافته ها: تحلیل عاملی اکتشافی یک ساختار چهار عاملی با ۲۵ سؤال را شناسایی کرد. انزجار مرکزی، انزجار آلودگی، انزجار یادآور حیوان و انزجار رابطه جنسی عامل های کشف شده بود. همسانی درونی این عوامل به ترتیب برابر ۰/۷۴، ۰/۵۰، ۰/۷۴ و ۰/۵۸ به دست آمد. یافته ها نشان داد که زنان در مقایسه با مردان، حساسیت انزجاری بیشتری دارند. همچنین ارزیابی ساختار چهار عاملی با روش تحلیل عاملی تأییدی نشان داد که این مدل در مقایسه با مدل اصلی مقیاس و مدل تجدیدنظر شده سه عاملی، برازش بهتری دارد.

نتیجه گیری: یافته های پژوهش حاکی از آن است که نسخه فارسی پرسشنامه حساسیت انزجاری، ابزاری مناسب برای اندازه گیری حساسیت افراد نسبت به موقعیت های برانگیزاننده انزجار است.

واژه های کلیدی: حساسیت انزجاری، انزجار مرکزی، انزجار آلودگی، انزجار یادآور حیوان، انزجار رابطه جنسی

hosseinkarsazi@gmail.com

mohammad.nasiritb@gmail.com

tourajhashemi@yahoo.com

* نویسنده مسئول: کارشناس ارشد روانشناسی بالینی دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

** کارشناس ارشد روانشناسی بالینی دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

*** استاد، گروه روانشناسی دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

مقدمه

انزجار^۱ به عنوان یک هیجان منفی و فراگیر، شامل احساسی از تنفر شدید همراه با بی میلی است که ابعاد مختلف فیزیولوژیکی، شناختی و رفتاری را در بر می‌گیرد [۲، ۱] و در مقایسه با سایر هیجان‌های مکمل خود، در مطالعات علمی کمتر مورد توجه قرار گرفته است [۴، ۳]. این غفلت زمانی برجسته می‌شود که بدانیم این هیجان تا چه حد می‌تواند اثرات روان-فیزیولوژیکی بر افراد داشته باشد [۵]. نظریه‌های ابتدایی انزجار، این هیجان را تنها مرتبط با تنفر غذایی در نظر می‌گرفتند. اما نظریه‌های معاصر با در نظر گرفتن انزجار به عنوان هیجانی پایه که مرتبط با طیف وسیعی از محرک‌ها است، نشان دادند که مبتنی بر آن، بسیاری از تجربیات دیگر نیز می‌توانند هیجان انزجار را فرا بخوانند [۶].

انزجار پایه‌ای تکاملی دارد، ولی محتوای آن برحسب فرهنگ شکل می‌گیرد [۷]. این هیجان در محافظت از افراد در برابر منابعی که به طور بالقوه آسیب‌رسان هستند، مثل مواد خوراکی سمی و یا آلودگی‌ها نقش مهمی بر عهده دارد. همچنین، انزجار در روابط بین فردی و تصمیمات اخلاقی نیز تأثیرات قابل توجهی دارد [۸]. به این ترتیب، پاسخ‌های انزجاری به عنوان یک «سیستم محافظت‌کننده رفتاری»^۲ به اجتناب رفتاری و دوری از اشیاء و موقعیت‌های انزجارکننده منجر می‌شوند [۹]. با این وجود، شواهد نشان می‌دهد که انزجار مفرط با افزایش آسیب‌پذیری برای انواع مختلف اختلالات روانی رابطه دارد [۱۰]. به ویژه، انزجار بر رشد و ماندگاری هراس خاص [۱۱] و اختلال وسواسی-جبری [۱۲] تأثیرگذار است. از سویی، هیجان انزجار همانند اضطراب شامل مؤلفه‌های «حالتی» و «صفتی» است [۱۳]. در این راستا، «انزجار حالتی» به صورت بی‌زاری در طی مواجهه با محرک‌های مرتبط با انزجار تعریف می‌شود. در حالی که «انزجار صفتی» بیانگر تفاوت‌های فردی پایدار در گرایش به ارائه پاسخ انزجار حالتی به محرک‌های منجرکننده است [۱۴]. این تفاوت‌های فردی پایدار در قالب سازه‌ای به نام حساسیت انزجاری^۳ مفهوم‌سازی می‌شوند [۶]. حساسیت

انزجاری به عنوان استعداد تجربه انزجار در پاسخ به طیف وسیعی از محرک‌های بیزارکننده تعریف می‌شود [۱۵]. ناهمگنی محرک‌های برانگیزاننده انزجار منجر به طبقه‌بندی‌های مختلفی از این محرک‌ها براساس دیدگاه‌های نظری مختلف شده است. به عنوان مثال روزین و فالون [۸] در ابتدا محرک‌های فراوان برانگیزاننده انزجار را در این حوزه‌ها ادغام کردند: حیوانی^۴، فساد و پوسیدگی^۵، فاصله از انسان‌ها^۶، ناهنجاری^۷ و مدفوع^۸. سپس در این سیستم طبقه‌بندی، توسط روزین و همکاران [۱۶] بازنگری‌ای صورت گرفت که منجر به مقوله‌های وسیع‌تری از انزجار شد: برانگیزان‌های انزجار مرکزی^۹، یادآور حیوان^{۱۰}، بین فردی^{۱۱} و اجتماعی - اخلاقی^{۱۲}. محرک‌های انزجار مرکزی با ادراک واقعی یا تصویری تهدید، به واسطه جذب دهانی و احساس نفرت و حال به هم خوردگی مشخص می‌شوند. غذاها (مثل شیر فاسد)، تولیدات زائد بدنی (مثل مدفوع) و حیوانات کوچک بخصوص آنهایی که مرتبط با زباله‌ها و زائادات هستند (مثل موش و سوسک) در این مقوله طبقه‌بندی می‌شوند. محرک‌های انزجار یادآور حیوان شامل یادآورهای فناپذیری و ماهیت حیوانی جسم آدمی است. باورها و اعمال مرتبط با رابطه جنسی، جراحات بدنی، نقض قالب بدنی (آشکار شدن و بیرون ریختن اجزای داخلی بدن هنگام جراحات شدید) و مرگ محرک‌های این مقوله را تشکیل می‌دهند. انزجار بین فردی به واسطه ارتباط با افرادی که ناشناس، بیمار، آلوده، ژولیده و نامرتب و یا پایبند به اصول اخلاقی نیستند، برانگیخته می‌شود. در نهایت انزجار اجتماعی - اخلاقی در واکنش به بخشی از انحرافات اخلاقی فراخوانده می‌شود که به آسانی فاش می‌کند که یک فرد به لحاظ اخلاقی بیمار، هرزه و به طور کلی فاقد انگیزه‌های بهنجار آدمی است. انزجار بین فردی و انزجار یادآور حیوان در حفاظت و پاسداری از نظم اجتماعی

- 4- animalness
- 5- spoilage and decay
- 6-distance from humans
- 7- anomaly
- 8- feces
- 9- core
- 10- animal-reminder
- 11- interpersonal
- 12- Socio-moral

- 1- Disgust
- 2- behavioral immune system
- 3- disgust sensitivity

با همدیگر در تعاملند و به طور تاریخی توسط مذهب و سازمان های قضایی شکل دهی می شوند [۱۶].

پژوهش های تجربی اخیر، شواهد حمایت کننده ای برای تمایز ایجاد شده در سیستم طبقه بندی انزجار روزین و همکاران [۱۶] فراهم آورده اند. به عنوان مثال سیمپسون، کارتر، آنتونی و اورتون^۱ [۱۷] گزارش کردند که پاسخ های انزجار به تصاویر محرک های انزجار مرکزی در طی زمان ضعیف تر می شود؛ در حالی که پاسخ به محرک های انزجار اجتماعی - اخلاقی در طی زمان تشدید می شود. مردان و زنان سطوح مشابهی از انزجار را نسبت به محرک های انزجار اجتماعی - اخلاقی نشان می دهند؛ این در حالی است که زنان در مقایسه با مردان سطوح بالایی از انزجار مرکزی را تجربه می کنند. علاوه بر این، مطالعه با استفاده از رویکرد تحلیل خوشه ای متراکم شونده سلسله مراتبی^۲ [۱۸] سه خوشه متمایز را آشکار کرده است: ۱) آیتیم های غیرانزجاری یا نامرتب با انزجار، ۲) آیتیم های انزجار «اولیه»^۳ که شامل طیف وسیعی از آیتیم های مرتبط با انزجار است که به واسطه توانایی آنها در فراخواندن ترس از جذب دهانی و ترس از ریشه های حیوانی جسم آدمی شناخته می شود و ۳) انزجارهای «پیچیده»^۴ که در برگیرنده عمده فعالیت ها و رفتارهایی است که به لحاظ اخلاقی و اجتماعی غیرقابل پذیرش هستند. در مجموع این یافته ها، پیشنهاد می کنند که انواع مختلفی از انزجار توسط مقوله های متفاوتی از محرک ها فعال می شوند.

در حوزه اندازه گیری تفاوت های فردی در هیجان انزجار، مقیاس حساسیت انزجاری^۵ [۶] ابزار معتبری است که تفاوت های فردی افراد را در حساسیت انزجاری سنجیده و پرکاربردترین ابزاری است که تاکنون در اندازه گیری انزجار مورد استفاده قرار گرفته است [۱۹]. اگرچه این مقیاس یک ابزار بافت وابسته است که مثال هایی از موقعیت ها و اشیای خاصی که در آنها تفاوت افراد در پاسخ انزجاری را می توان مشاهده کرد، ارائه می دهد، ولی در اصل به صورت بالقوه عامل خطری را اندازه گیری می کند که به

عنوان انزجار صفتی مفهوم سازی می شود [۱۴]. نسخه اصلی این مقیاس دارای ۳۲ سؤال است که در قالب ۸ مؤلفه گروه بندی می شوند: ۱) غذا (غذاهایی که فاسد شده اند، از لحاظ فرهنگی غیرقابل قبولند و یا به نحوی ناپاک تلقی می شوند)، ۲) حیوانات (حیواناتی که پوست لزوج داشته و یا در محیط های کثیف زندگی می کنند)، ۳) تولیدات بدنی^۶ (شامل بوی عرق، مدفوع، خلط گلو و ...)، ۴) نقض قالب بدنی^۷ (شامل جرح، قطع عضو، معیوب سازی و ...)، ۵) مرگ (مرگ و اجساد)، ۶) رابطه جنسی (رفتار جنسی که مطابق با هنجارهای فرهنگی جامعه نیست)، ۷) بهداشت (انحراف از اصول بهداشتی قابل انتظار در فرهنگ جامعه) و ۸) جادوی سمپاتیک^۸ (شامل محرک هایی که آلوده نیستند، اما یا شبیه محرک های آلوده هستند - مثل شکلاتی که شبیه مدفوع است - و یا قبلا در تماس با آلوده کننده ها بوده اند - مثل لباسی که قبلا توسط یک فرد بیمار پوشیده شده است). در اصل، اصطلاح جادوی سمپاتیک به جادویی اشاره دارد که فرض می کند شخص یا شی ای، به واسطه نام و یا چیزی که نمایانگر اوست، می تواند اثری فراطبیعی داشته باشد [۲۰].

اگرچه گزارش های اولیه از همسانی درونی خوب و اعتبار سازه مناسب مقیاس حساسیت انزجاری حمایت نموده اند. با این حال خرده مقیاس های اصلی، پایایی بالا و بسنده ای برای نشان دادن تفاوت های فردی نشان نداده است. روزین و همکاران [۱۶] مدلی دو عاملی از این مقیاس ارائه دادند که شامل دو بعد انزجار مرکزی و انزجار یادآور حیوان است. انزجار مرکزی بر اساس احساس تنفر و تهدید آلودگی و انزجار یادآور حیوان، منعکس کننده بیزاری از محرک هایی است که یادآور خاستگاه حیوانی انسان است. مطالعه بر روی مدل دو عاملی روزین، نشان داد که این مدل از برازش بهتری نسبت به مدل یکپارچه انزجار برخوردار است. همچنین این مدل قابلیت بیشتری در تبیین رابطه انزجار با اختلالات روانی دارد. به این صورت که ترس از حیوانات و ترس از آلودگی به طور خاص با انزجار مرکزی و ترس از خون - تزریق - جراحی با انزجار یادآور حیوان رابطه دارد [۲۱]. با وجود ارائه مدل دو عاملی، مدل سه عاملی آلتانجی،

- 1- Simpson, Carter, Anthony, and Overton
- 2- hierarchical agglomerative cluster analysis
- 3- primary
- 4- complex
- 5- Disgust sensitivity scale

- 6- Body Products
- 7- Body Envelope Violations
- 8- Sympathetic Magic

جادوی سمپاتیک(سؤالات: ۸، ۱۶، ۲۴، ۳۲) که به صورت باوری جادویی درباره انتقال آلودگی تعریف می‌شود، طراحی شده است. ۱۶ ماده اول به صورت بلی/خیر(نمره گذاری به صورت صفر، ۱) و ۱۶ ماده بعدی به صورت طیف لیکرت ۳ درجه ای(نمره گذاری به صورت صفر، ۰/۵، ۱) هستند. هر کدام از خرده مقیاس‌ها چهار گویه دارند و نمره کل آزمون با جمع نمرات تمام سؤالات به دست می‌آید که در دامنه صفر تا ۳۲ قرار دارد. پایایی درونی برای مقیاس DS در دامنه ای بین ۰/۸۰ تا ۰/۸۷ قرار دارد. از سویی اعتبار افتراقی و اعتبار همگرایی این ابزار در بررسی‌های اولیه مناسب گزارش شده است[۶]. نسخه فارسی ترجمه شده حاوی ۳۱ سؤال است که یکی از سؤالات مقیاس اصلی به علت داشتن بار فرهنگی از آن حذف شده است.

روند اجرای پژوهش: در ابتدا این مقیاس توسط پژوهشگران این مطالعه به زبان فارسی ترجمه شد و سپس برای اطمینان از کیفیت ترجمه، نسخه فارسی توسط دو نفر از اساتید روانشناسی با نسخه اصلی انطباق داده شد. پس از اعمال اصلاحات پیشنهادی در ترجمه، برای اطمینان از قابل فهم بودن نگارش فارسی، مقیاس در اختیار چند دانشجو قرار گرفت تا آن را تکمیل و نظر خود را درباره آن ذکر کنند. در پایان اشکالات موجود برای کاربرد نهایی تصحیح شدند. برای کسب رضایت آگاهانه و آزادانه شرکت کنندگان، ابتدا هدف از اجرای پژوهش و نحوه انجام آن به شکلی شفاف برای شرکت کنندگان توضیح داده شد و بعد از کسب رضایت، پرسشنامه‌ها در اختیار آنها گذاشته شد. پژوهش با رعایت اصل رازداری و حفظ اسرار شرکت کنندگان انجام شد. هرگونه انتشار داده‌ها یا اطلاعات به دست آمده از شرکت کنندگان نیز بر اساس رضایت آگاهانه آنها صورت پذیرفته است.

یافته‌ها

برای ارزیابی ساختار عاملی مقیاس حساسیت انزجاری از روش تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. به عنوان پیش فرض تحلیل عاملی و برای تعیین کفایت نمونه‌گیری، از آزمون کایزر - میر - اولکین^۲ (KMO) استفاده شد. نتایج این آزمون برابر ۰/۸۰۸ به دست آمد که نشان از کفایت

ویلیامز و همکاران[۱۴] را می‌توان اصلی‌ترین نسخه تجدید نظر شده مقیاس حساسیت انزجاری در نظر گرفت. مدل سه عاملی با حفظ دو خرده مقیاس انزجار مرکزی و انزجار یادآور حیوان که در مدل دو عاملی نیز مطرح شده بود، خرده مقیاس دیگری تحت عنوان انزجار بر مبنای آلودگی^۱ تعریف می‌کند. این عامل بیانگر تهدید ادراک شده ناشی از انتقال بین فردی مایعات بدنی و یا میکروب‌ها است[۲۲].

هدف از پژوهش حاضر معرفی نسخه فارسی پرسشنامه حساسیت انزجاری است. در این مطالعه ابتدا نسخه اصلی ۸ عاملی این پرسشنامه ترجمه و سپس ساختار عاملی آن مورد ارزیابی قرار گرفت. در عین حال ساختار مشاهده شده با ساختار اصلی و ساختار ۴ عاملی بازنگری شده نیز مقایسه شده است. اگر نسخه فارسی این پرسشنامه ابزار مناسبی برای اندازه‌گیری حساسیت انزجاری باشد، می‌توان به وفور از آن در مطالعه اختلالات اضطرابی، وسواس‌ها و سایر اختلالات مرتبط استفاده کرد.

روش

طرح پژوهش: پژوهش حاضر از لحاظ هدف، بنیادی و از نظر روش جمع‌آوری داده‌ها، توصیفی از نوع همبستگی است.

آزمودنی‌ها: جامعه پژوهش حاضر، دانشجویان شهر تبریز بودند که به روش نمونه‌گیری در دسترس از میان سه دانشگاه سراسری تبریز، پیام نور و علوم و تحقیقات ۳۰۰ نفر (۱۸۵ زن و ۱۱۵ مرد) به عنوان نمونه انتخاب شدند. میانگین سنی شرکت کنندگان ۲۶/۶۱ و انحراف معیار سن آنها ۷/۱۰ بود.

ابزار

۱- مقیاس حساسیت انزجاری: مقیاس حساسیت انزجاری [۶] یک مقیاس ۳۲ سؤالی است که با هدف ارزیابی حساسیت انزجاری در هفت قلمرو برانگیزاننده انزجار یعنی: غذا (سؤالات: ۱، ۹، ۱۷، ۲۵)، حیوانات (سؤالات: ۲، ۱۰، ۱۸، ۲۶)، تولیدات بدنی (سؤالات: ۳، ۱۱، ۱۹، ۲۷)، رابطه جنسی (سؤالات: ۴، ۱۲، ۲۰، ۲۸)، نقض قالب بدنی (سؤالات: ۵، ۱۳، ۲۱، ۲۹)، مرگ (سؤالات: ۶، ۱۴، ۲۲، ۳۰) و بهداشت (سؤالات: ۷، ۱۵، ۲۳، ۳۱) و همچنین سطوح

راه حل هایی با تعداد عوامل کمتر را پیشنهاد کرده اند [۱۸، ۱۴]، بار دیگر تحلیل عاملی این بار با ارزش ویژه مساوی و یا بزرگتر از ۱/۵ انجام شد. راه حل به دست آمده یک ساختار ۴ عاملی با ۲۵ سؤال بود که ۳۶/۷۸ درصد از واریانس مقیاس را تبیین می کرد. سؤالات ۱، ۲، ۳، ۹، ۱۱ و ۲۱ به علت پایین بودن بار عاملی آنان از مقیاس حذف شدند. عوامل بر اساس محتویات خود و با توجه به مبانی پژوهشی انزجار مرکزی، انزجار از آلودگی، انزجار یادآور حیوان و انزجار از رابطه جنسی نامگذاری شدند. بارهای عاملی هر کدام از گویه ها بر روی عوامل چهارگانه، ارزش ویژه و واریانس تبیین شده توسط هر عامل و همسانی درونی هر کدام از آنها با کاربرد آلفای کرونباخ در جدول زیر گزارش شده است..

نمونه برای کاربرد روش تحلیل عاملی دارد. همچنین به منظور بررسی توان داده های پژوهش برای استخراج یک ساختار عاملی خاص، از آزمون کرویت بارتلت استفاده شد که نتایج این آزمون نیز معنی دار بود (مجذور خی = ۱۷۶۸/۶۴۴، سطح معنی داری = ۰/۰۰۰۱).

تحلیل عاملی اکتشافی با کاربرد روش استخراج مؤلفه های اصلی و چرخش واریماکس و با پذیرش شرط ارزش ویژه مساوی و یا بزرگتر از ۱ و بار عاملی مساوی و یا بزرگتر از ۰/۴۰ | انجام شد. نتیجه به دست آمده به یک راه حل ۹ عاملی انجامید که نزدیک ۵۰ درصد از واریانس مقیاس را تبیین می کرد. به دلیل وجود قابل توجه گویه هایی که همزمان در حداقل دو عامل، بارهای عاملی مساوی و یا بزرگتر از ۰/۴۰ | داشتند و با توجه به اینکه منابع پژوهشی

جدول (۱) تحلیل مؤلفه های اصلی با چرخش واریماکس برای مدل چهار عاملی مقیاس حساسیت انزجاری

شماره	خلاصه گویه	انزجار مرکزی	انزجار از آلودگی	انزجار یادآور حیوان	انزجار از رابطه جنسی
۱۷	سس گوجه فرنگی روی بستنی	-/۴۳۱	--/۱۳۱	-/۲۱۶	-/۰۶۲
۱۸	کرم	-/۵۵۲	-/۲۵۴	-/۰۲۸	-/۰۸۴
۱۹	بوی ادرار	-/۶۹۵	-/۰۰۸	-/۱۰۷	-/۰۶۴
۲۴	شکلات شبیه فضولات سگ	-/۶۳۲	-/۲۱۹	-/۰۲۶	-/۱۱۳
۲۵	لیوان شیر فاسد	-/۵۳۹	-/۱۴۶	--/۱۱۳	-/۰۳۷
۲۶	له کردن کرم خاکی	-/۴۹۱	-/۲۱۶	-/۳۱۵	-/۰۹۶
۲۷	بقایای اجابت مزاج	-/۴۹۴	-/۲۳۸	-/۱۷۰	-/۰۸۱
۳۱	عوض نکردن لباس زیر	-/۵۷۹	-/۱۱۷	-/۱۶۸	-/۰۷۱
۷	تماس با دستشویی عمومی	--/۲۹۰	-/۵۴۵	-/۳۳۰	-/۲۶۲
۸	مگس کش	-/۱۱۴	-/۶۲۱	-/۱۲۷	-/۲۲۵
۱۵	سرماخوردگی آشپز	-/۲۴۰	-/۴۸۳	-/۰۴۴	-/۰۰۰
۲۳	نوشیدنی قبلا خورده شده	-/۳۸۴	-/۵۳۹	-/۱۳۵	--/۱۲۶
۵	عضو بدن انسان	-/۲۸۲	-/۱۰۵	-/۴۴۱	-/۱۰۰
۶	گورستان	-/۰۰۵	-/۱۵۶	-/۵۰۲	--/۱۵۸
۱۰	موش	-/۱۲۴	-/۱۶۹	-/۴۶۵	-/۱۲۳
۱۳	چشم مصنوعی	-/۱۰۳	-/۰۹۶	-/۵۵۶	-/۰۰۴
۱۴	لمس بدن مرده	-/۰۳۳	-/۱۳۸	-/۶۶۶	-/۰۱۵
۱۶	خوابیدن در اتاق فرد مرده	-/۰۲۰	-/۱۸۵	-/۵۸۱	--/۰۲۶
۲۲	جسد گربه	-/۱۰۵	-/۰۵۹	-/۵۶۵	-/۱۹۷
۲۹	امعا و احشای بدن	-/۲۲۳	-/۱۶۷	-/۵۰۶	-/۲۳۷
۳۰	خاکستر فرد سوخته	-/۳۹۲	-/۰۹۲	-/۴۶۱	-/۲۴۴
۴	رابطه جنسی با حیوانات	-/۰۲۲	-/۱۹۵	--/۱۰۸	-/۷۲۷
۱۲	همجنس بازی	-/۰۶۳	-/۱۶۷	-/۰۶۱	-/۶۹۱
۲۰	رابطه جنسی با زن ۸۰ ساله	-/۳۹۳	--/۲۴۰	-/۱۸۷	-/۴۳۵
۲۸	رابطه جنسی با پدر	-/۳۶۰	--/۰۸۷	-/۰۳۵	-/۶۸۸
	ارزش ویژه	۲/۰۶	۱/۶۴	۵/۹۰	۱/۷۹
	واریانس تبیین شده	۱۱/۴۰	۶/۲۸	۱۱/۵۱	۷/۵۷
	همسانی درونی خرده مقیاس	-/۷۲۸	-/۵۰۶	-/۷۴۳	-/۵۷۹

دست آمده است که نشان از پایایی مطلوب کل مقیاس دارد. همچنین با توجه به نتایج، حذف هیچ یک از گویه ها، به تغییر چشم گیری در اعتبار پرسشنامه منجر نمی شود.

نتایج جدول ۱ نشان می دهد که آلفای کرونباخ دو خرده مقیاس انزجار مرکزی و انزجار یادآور حیوان بالا و آلفای کرونباخ دو خرده مقیاس انزجار از آلودگی و رابطه جنسی کرونباخ است. همچنین آلفای کل پرسشنامه برابر ۰/۸۲۴ به

انزجار رابطه جنسی در سطح $p = 0/05$ معنی دار است. بقیه روابط در سطح $p = 0/01$ معنی دار هستند. همانگونه که مشاهده می‌شود انزجار مرکزی بیشترین همبستگی را با سایر مؤلفه‌ها دارد. انزجار رابطه جنسی نیز کمترین همبستگی را با سایر مؤلفه‌های حساسیت انزجاری دارد.

جدول ۲ ماتریس همبستگی بین مؤلفه‌های حساسیت انزجاری را نشان می‌دهد. تمامی مؤلفه‌های انزجار با نمره کل پرسشنامه یعنی حساسیت انزجاری همبستگی بالایی دارند. در این میان انزجار یادآور حیوان بیشترین همبستگی و انزجار رابطه جنسی کمترین همبستگی را دارد. در بین مؤلفه‌های انزجاری نیز تنها همبستگی بین انزجار آلودگی و

جدول ۲) ماتریس همبستگی مؤلفه‌های حساسیت انزجاری

	۵	۴	۳	۲	۱	
۱					۱	انزجار مرکزی
۲				۱	۰/۳۶۱**	انزجار آلودگی
۳			۱	۰/۳۰۵**	۰/۴۳۸**	انزجار یادآور حیوان
۴		۱	۰/۲۸۷**	۰/۱۳۳*	۰/۴۵۵**	انزجار رابطه جنسی
۵	۱	۰/۵۴۱**	۰/۸۱۴**	۰/۵۶۷**	۰/۷۸۳**	حساسیت انزجاری

کاربرد تحلیل واریانس چندمتغیری بین دو گروه مقایسه شد. نتایج مربوط به این دو آزمون به ترتیب در جداول ۳ و ۴ آورده شده است.

برای تصریح اعتبار سازه مقیاس حساسیت انزجاری، این سازه و ابعاد مختلف آن بین دو گروه مرد و زن مقایسه شد. در ابتدا نمره کل حساسیت انزجاری با استفاده از آزمون T مستقل و سپس مؤلفه‌های چهارگانه حساسیت انزجاری با

جدول ۳) نتایج آزمون T مستقل برای مقایسه حساسیت انزجاری بین دو گروه مرد و زن

آزمونی تی - تست برای برابری میانگین‌ها		آزمون لون برای برابری واریانس‌ها		انحراف استاندارد		میانگین نمرات				
اختلاف میانگین	Sig	df	t	Sig	F	زنان	مردان	زنان	مردان	
۲/۹۸	۰/۰۰۱	۲۹۸	۴/۵۹	۰/۰۶۸	۳/۳۵	۴/۶۹	۵/۴۰	۲۰/۹۱	۱۷/۹۳	حساسیت انزجاری

داری ۰/۹۴۵ بدست آمد که حاکی از عدم تخطی از این مفروضه است. برای بررسی مفروضه همسانی واریانس‌های خطا از آزمون لون استفاده شد. نتایج حاکی از همسانی واریانس‌های خطا برای هر چهار بعد حساسیت انزجاری داشت (انزجار مرکزی: $F = 2/74$ ، $p = 0/099$ ؛ انزجار آلودگی: $F = 0/28$ ، $p = 0/867$ ؛ انزجار یادآور حیوان: $F = 0/367$ ، $p = 0/545$ ؛ انزجار رابطه جنسی: $F = 0/315$ ، $p = 0/575$). برای بررسی پیش فرض معنی داری تحلیل واریانس نیز از آزمون لامبدای ویلکز استفاده شد که مقدار F برابر ۴/۹۹ و سطح معنی داری ۰/۰۰۱ برای آن بدست آمد. این سطح معنی داری حاکی از تحقق این پیش فرض تحلیل واریانس چندمتغیری است. نتایج مربوط به آزمون تحلیل واریانس چندمتغیری در جدول ۴

مندرجات جدول ۳ نشان می‌دهد که میانگین حساسیت انزجاری برای مردان و زنان به ترتیب برابر ۱۷/۹۳ و ۲۰/۹۱ است. پیش فرض برابری واریانس‌ها با کاربرد آزمون لون بررسی شد که عدم معنی داری این آزمون حاکی از تحقق این پیش فرض است. نتایج آزمون T مستقل نشان می‌دهد که تفاوت معنی داری بین دو گروه زن و مرد در حساسیت انزجاری وجود دارد ($p = 0/001$) و زنان حساسیت انزجاری بیشتری نسبت به مردان دارند. قبل از انجام تحلیل واریانس چندمتغیری، مفروضه‌های آن بررسی شدند. در ابتدا آزمون M باکس برای بررسی مفروضه یکسانی ماتریس واریانس - کواریانس انجام شد. مقدار M باکس برابر ۳/۹۳ با $F = 0/385$ و سطح معنی

مرکزی، انزجار آلودگی و انزجار یادآور حیوان دارند؛ با این حال دو گروه از نظر سطوح انزجار رابطه جنسی، تفاوتی با هم ندارند.

مشاهده می شود. مندرجات این جدول نشان می دهد که به جز انزجار رابطه جنسی، سه مؤلفه دیگر حساسیت انزجاری، تفاوت معنی داری در بین زنان و مردان دارند. به عبارتی زنان در مقایسه با مردان سطوح بالاتری از انزجار

جدول ۴) نتایج آزمون تحلیل واریانس چندمتغیری برای مقایسه مؤلفه های حساسیت انزجاری بین دو گروه مرد و زن

Sig	F	انحراف استاندارد		میانگین نمرات		مؤلفه های حساسیت انزجاری
		مردان	زنان	مردان	زنان	
۰/۰۰۷	۷/۴۶	۱/۵۳	۱/۷۳	۴/۷۶	۴/۱۹	انزجار مرکزی
۰/۰۱۶	۵/۸۸	۰/۹۸۱	۰/۹۸	۲/۴۶	۲/۱۴	انزجار آلودگی
۰/۰۰۱	۱۷/۸۰	۲/۱۲	۲/۱۳	۶/۰۳	۴/۸۳	انزجار یادآور حیوان
۰/۲۴۹	۱/۳۳	۰/۸۰	۰/۸۷	۳/۳۳	۳/۲۰	انزجار رابطه جنسی

محاسبه تفاوت سایر شاخص های برازش نتایج معتبرتری در اختیار قرار می دهد. بنتلر [۲۳] با تأکید بر شاخص CFI معتقد است که اگر اختلاف این شاخص برای دو مدل کمتر از ۰/۰۱ باشد، این تفاوت غیر معنی دار، اگر اختلاف در دامنه ۰/۰۱ تا ۰/۰۲ باشد، مشکوک به وجود تفاوت معنی دار و اگر اختلاف بیشتر از ۰/۰۲ باشد، تفاوت بین دو مدل معنی دار است. همان گونه که مندرجات جدول ۵ نشان می دهد، مقدار شاخص CFI برای مدل چهار عاملی، به صورت معنی داری بیشتر از مقدار این شاخص در مدل سه عاملی و مدل اصلی است. از این رو می توان نتیجه گرفت که این مدل برازش بهتری دارد.

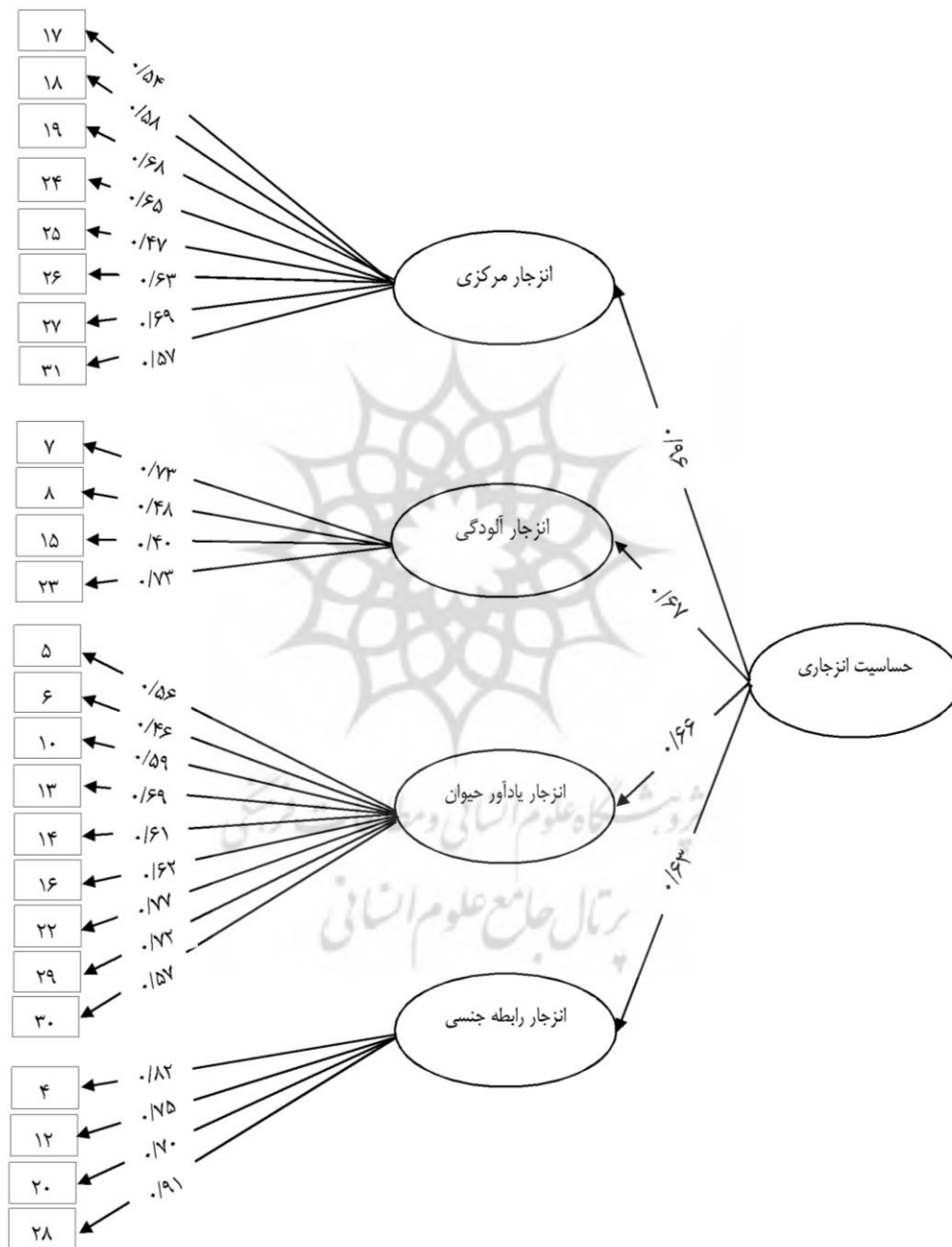
با هدف ارزیابی بیشتر ساختار چهار عاملی اکتشاف شده از روش تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم استفاده شد. در مدل طراحی شده فرض بر این است که هر کدام از عوامل که به واسطه گویه های مربوط به خود شناسایی می شوند، می توانند عامل مرتبه بالاتری که همان حساسیت انزجاری است را بازنمایی کنند. الگوی ساختاری برای مدل ۴ عاملی در شکل ۱ نشان داده شده است. تمامی مسیرها در سطح ۰/۰۱ معنی دار هستند. همچنین شاخص های برازش این مدل در جدول ۵ گزارش شده است. وقتی ارزش CFA و TLI بالای ۰/۹۰ باشد نشان از برازش قابل قبول و خوب مدل است. برای RMSEA نیز ارزش های کوچکتر از ۰/۰۵ نشان دهنده برازش خوب مدل است. شاخص χ^2/df (خی دو) نیز باید کمتر از ۳ باشد [۲۳]. برای WRMR^۱ نیز ارزش های کمتر از یک بیانگر برازش خوب مدل است [۲۴].

همانگونه که در جدول ۵ مشخص است، مدل ۴ عاملی کشف شده در این پژوهش برازش قابل قبولی را نشان می دهد. از سویی برای ارائه شواهد بیشتر در تأیید مدل ۴ عاملی، این الگو با مدل اصلی هیدت و همکاران [۶] و مدل ۳ عاملی آلتانجی و همکاران [۱۴] که اصلی ترین ساختار تجدید نظر شده برای این مقیاس به شمار می رود مقایسه شد. در مقایسه دو مدل مقدار تفاوت خی دو شاخص پرکاربرد و رایجی است. با این حال پژوهشگران معتقدند که

1- Weighted root mean square residual

جدول ۵) شاخص‌های برازش مدل چهار عاملی، مدل سه عاملی و مدل اصلی

مدل	خی دو	df	df / خی دو	RMSEA	CFA	TLI	WRMR
مدل چهار عاملی	۳۹۹/۲۷۳	۲۷۱	۱/۴۷	۰/۰۴۴	۰/۹۱۷	۰/۹۰۸	۱/۰۴۶
مدل سه عاملی	۳۹۱/۹۷۷	۲۴۹	۱/۵۷	۰/۰۴۸	۰/۸۹۶	۰/۸۸۴	۱/۰۸۲
مدل اصلی	۶۳۹/۹۷۹	۴۲۶	۱/۵۰	۰/۰۴۵	۰/۸۷۹	۰/۸۶۸	۱/۱۳۱

شکل ۱) الگوی ساختاری مدل ۴ عاملی

بحث

هدف مطالعه حاضر، بررسی ساختار عاملی نسخه ترجمه شده پرسشنامه حساسیت انزجاری بود. تحلیل عاملی اکتشافی به روش مؤلفه های اصلی به استخراج ۴ عامل انجامید که مقدار قابل توجهی از واریانس حساسیت انزجاری را تبیین می کنند. با این حال بررسی محتویات عامل ها حاکی از آن است که مدل اکتشافی تطابق بیشتری با مدل سه عاملی تجدید نظر شده آلتانجی، ویلیامز و همکاران [۱۴] دارد. همچنین نتایج تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم نشان داد که مدل اکتشافی در این مطالعه در مقایسه با مدل اولیه مطرح شده توسط هیدت و همکاران [۶] و مدل بازنگری شده توسط آلتانجی، ویلیامز و همکاران [۱۴] برازش بهتری دارد.

انزجار مرکزی، انزجار از آلودگی، انزجار یادآور حیوان و انزجار از رابطه جنسی چهار عاملی است که در نتیجه تحلیل عاملی استخراج شد. یکی از عامل کشف شده انزجار مرکزی نام گرفت. این عامل حاوی ۸ سؤال است که هر کدام از مؤلفه های غذا، تولیدات بدنی و حیوان ۲ سؤال و مؤلفه های جادوی سمپاتیک و بهداشت هر کدام یک سؤال در این عامل سهیم هستند. بنابراین این خرده مقیاس عموماً حاوی سؤالاتی است که مرتبط با غذا، حیوان و تولیدات بدنی است. هم چنین سؤال ۲۴ جادوی سمپاتیک «دوستتان تکه ای از شکلات شبیه به فضولات سگ را به شما تعارف می کند.» دارای محتوایی مرتبط با مواد خوراکی و انزجار از حیوانات و سؤال ۳۱ بهداشت « شما می فهمید که یکی از دوستانتان لباس زیرش را فقط یک بار در هفته عوض می کند.» نیز حاوی محتوایی مرتبط با تولیدات بدنی (مثل: عرق) است. انزجار مرکزی انزجاری بر پایه احساس تنفر و تهدید آلودگی است که شامل محرک هایی مثل غذاهای فاسد، تولیدات زائد و حیوانات کوچک است [۱۶]. در مقایسه با مدل تجدید نظر شده سه عاملی، به جز سؤالات ۲۴ و ۲۷ شش سؤال دیگر ذیل خرده مقیاس واحدی قرار گرفته اند. از آنجایی که می توان انزجار مرکزی را در سیر تکاملی هیجان انزجار ریشه یابی کرد [۸]؛ این عامل بسیاری از مؤلفه های اولیه مدل هیدت و همکاران [۶] را در بر گرفته است.

عامل دیگر انزجار از آلودگی نامگذاری شد. این عامل حاوی ۴ سؤال است که ۳ سؤال آن متعلق به مؤلفه بهداشت و یک سؤال آن متعلق به مؤلفه جادوی سمپاتیک است. به طور کلی این عامل حاوی سؤالاتی است که واکنش انزجاری به تهدید ادراک شده از انتقال آلودگی را شامل می شود. ۳ سؤال بهداشت به وضوح دارای محتوایی مرتبط با انتقال آلودگی است، سؤال ۸ جادوی سمپاتیک نیز باوری جادویی و ادراک شده درباره انتقال آلودگی را شامل می شود. این عامل مشابه خرده مقیاس آلودگی مدل تجدیدنظر شده است، با این تفاوت که تنها به جای سؤال ۲۴ سؤال ۸ جادوی سمپاتیک را شامل می شود.

عامل دیگر، انزجار یادآور حیوان است. این عامل ۹ سؤالی، حاوی تمام سؤالات مؤلفه مرگ، ۳ سؤال از مؤلفه نقض قالب بدنی، یک سؤال از مؤلفه جادوی سمپاتیک و یک سؤال از مؤلفه حیوان است. طبق مفهوم سازی روزین و همکاران [۱۶] انزجار یادآور حیوان، منعکس کننده انزجار از محرک هایی است که ابعاد حیوانی انسان را یادآوری می کند. هیدت و همکاران [۶] دو خرده مقیاس مرگ و نقض قالب بدنی را مرتبط با هم می دانند و حتی این احتمال را مطرح می کنند که ادغام این دو مؤلفه در یک خرده مقیاس واحد می تواند به مفهوم سازی بهتر آن دو منجر شود. با این حال آنها به واسطه این گمانه زنی که ممکن است در پژوهش های آتی و با نمونه های مختلف بالینی و فرهنگی این دو عامل با وضوح بیشتری اختصاصی شوند، ترجیح داده اند تا آن ها را به صورت متمایز در نظر بگیرند. این در حالی است که در غالب پژوهش هایی که بر روی نمونه های مختلف انجام شده، ترکیب این دو خرده مقیاس پیشنهاد شده است [۱۸، ۱۴، ۲۵]. انزجار یادآور حیوان نقش قابل توجهی در هراس خون - تزریق - جراحت دارد [۲۶، ۱۵]. به نظر می رسد این نوع انزجار در مقایسه با انزجار مرکزی مرتبط با پردازش های قشری سطح بالاتری است. از سویی انزجار یادآور حیوان نسبت به سایر ابعاد انزجاری به لحاظ کیفی آسان تر قابل تمایز است [۱۶].

در پژوهش حاضر، علاوه بر ترکیب این دو خرده مقیاس در یک عامل واحد، دو سؤال دیگر نیز ذیل این عامل قرار گرفتند. سؤال ۱۶ « برای من خوابیدن در اتاق یک هتل مجلل سخت خواهد بود اگر بدانم شب گذشته در آن اتاق،

که در ارتباط با این خرده مقیاس وجود دارد، به خاطر الگوی واضح و ویژگی‌های روانسنجی مناسب آن در مطالعه حاضر، اقدامی برای حذف سؤالات آن صورت نگرفت.

نقش بارز انزجار یادآور حیوان و انزجار مرکزی در افزایش آسیب‌پذیری اختلالات روانی را می‌توان به واسطه مدل دو مرحله‌ای انزجار روزین تبیین کرد. روزین، هیدت و مک کوالی [۱۶] استدلال می‌کنند که انزجار به عنوان یک مکانیسم دفاعی، عمدتاً از آلودگی بدن به وسیله مواد سمی و عوامل بیماری‌زایی که در محیط وجود دارند، جلوگیری می‌کند. این نوع انزجار، همان انزجار مرکزی است. این مکانیسم گسترش می‌یابد و محرک‌ها و رفتارهایی را دربر می‌گیرد که یادآور طبیعت حیوانی جسم انسان است. بنابراین مردم تنها از مصرف مواد منجر کننده، منجر نمی‌شوند بلکه علاوه بر این، آنها به داشتن انزجار از محرک‌هایی که یادآور شباهت بین انسان و حیوانات است، گرایش دارند. ریشه این انزجار می‌تواند در این باشد که غالب مردم دوست ندارند ابعاد حیوانی جسم آدمی را بپذیرند. به عبارتی آنها نمی‌خواهند به یاد داشته باشند که موجودی از گوشت و خون هستند و روزی خواهند مرد.

تفاوت مشاهده شده بین جنسیت نیز از اعتبار سازه مقیاس حساسیت انزجاری حمایت می‌کند؛ مطابق با تحقیقات پیشین [۶، ۷]، زنان حساسیت انزجاری بیشتری نسبت به مردان دارند. سطوح بالای حساسیت انزجاری در زنان می‌تواند تا حدودی آسیب‌پذیری بیشتر زنان در مقایسه با مردان را در ابتلا به برخی اختلالات روانی مثل فوبی [۲۸] تبیین بکند. همچنین انزجار یادآور حیوان به عنوان مؤلفه‌ای که بیشترین ارتباط را با انواع فوبی‌ها دارد [۲۹]، در پژوهش حاضر بیشترین تفاوت را در بین دو گروه زن و مرد نشان می‌دهد.

از جمله محدودیت‌های قابل توجه این مطالعه عدم استفاده از ابزاری مشابه برای ارزیابی اعتبار ملاک^۲ مقیاس حساسیت انزجاری است. دلیل این نقصان، نبود ابزاری در دسترس و معتبر به زبان فارسی برای اندازه‌گیری حساسیت انزجاری است. استفاده از ارزیابی‌های رفتاری، به عنوان مثال میزان تمایل به استفاده از مواد خوراکی انزجار آور،

فردی در اثر حمله قلبی مرده است.» که اگرچه مرتبط با باوری جادویی در ارتباط با انتقال آلودگی است، با این حال، ماهیت اصلی موقعیت ترسیم شده یادآور مرگ و هراس از آن است. در نهایت سؤال ۱۰ را باید مدنظر قرار داد که براساس مفهوم سازی صورت گرفته از خرده مقیاس‌هایی که در این پژوهش استخراج شدند، انتظار می‌رفت ذیل عامل انزجار مرکزی قرار می‌گرفت. این یافته می‌تواند به خاطر شباهت ظاهری این سؤال با برخی سؤالات دیگر این خرده مقیاس باشد و یا اینکه در اصل همان نوع انزجاری را بازنمایی می‌کند که سایر سؤالات این عامل بازنمایی می‌کنند. در هر صورت باید عملکرد این سؤال را در سایر مطالعاتی که بر روی این مقیاس انجام خواهد شد مورد توجه قرار داد.

در نهایت عامل چهارم انزجار از رابطه جنسی نامگذاری شد. این عامل کاملاً منطبق با خرده مقیاس هم نام خود در مدل اصلی بوده و حاوی سؤالاتی مرتبط با رفتار جنسی مغایر با هنجارهای فرهنگی جامعه است. در نسخه‌های بازنگری شده مقیاس، این عامل و تمامی سؤالات آن حذف شده‌اند. بخشی از این اقدام به خاطر الگوی نامشخص سؤالات این مقیاس در تحلیل عاملی و کشیدگی و چولگی قابل توجه آن‌ها بود. از سوی اسکینل، استارک، والترا و ویتال [۲۷] انطباق خرده مقیاس رابطه جنسی با حساسیت انزجاری را مسئله آمیز می‌دانند. آنها گزارش کردند پاسخگویی به برخی سؤالات این مقیاس نمی‌تواند بین گروه با انزجار بالا و گروه با انزجار پایین تمایزی ایجاد کند. چرا که اکثر افراد بر منجر بودن گویه‌های آن صحنه می‌گذارند.

همچنین نگاهی دقیق به اعتبار صوری برخی سؤالات رابطه جنسی (یعنی: فکر می‌کنم فعالیت همجنس‌بازانه غیر اخلاقی است، درباره فرد بالغی می‌شنوید که با پدر خود رابطه غیر اخلاقی برقرار کرده است) بیانگر این است که موضوع «اخلاق» ممکن است هیجانی متفاوت از انزجار (مثل خشم، تحقیر و اهانت) را ارزیابی کند. بر همین اساس است که آلتانجی و همکاران [۱۴] ساخت ابزار جداگانه‌ای با ویژگی‌های روانسنجی مناسب برای ارزیابی انزجار اجتماعی - اخلاقی را پیشنهاد می‌کنند. با وجود ابهاماتی

- Washington DC: American Psychological Association. 2010; 123° 43.
- 6- Haidt J, McCauley C, Rozin P. Individual differences in sensitivity to disgust: a scale sampling seven domains of disgust elicitors. *Pers Individ Differ*. 1994; 16: 701-13.
- 7- De Jong PJ, Van Overveld M, Madelon LP. Sympathetic and parasympathetic responses to a core disgust video clip as a function of disgust propensity and disgust sensitivity. *Biol Psychol*. 2011; 88(2-3): 174° 9.
- 8- Rozin P, Fallon AE. A perspective on disgust. *Psychol Rev*. 1987; 94(1): 23-41.
- 9- Schaller M, Duncan L. The behavioral immune system: Its evolution and social psychological implications. In: Forgas JP, Haselton MG, von Hippel W. *Evolution and the social mind: evolutionary psychology and social cognition*. New York: Psychology Press. 2007; 293-07.
- 10- Phillips ML, Senior C, Fahy T, David AS. Disgust, the forgotten emotion of psychiatry. *Br J Psychiatry*. 1998; 172: 373-5.
- 11- De Jong PJ, Peters M, Vanderhallen I. Disgust and disgust sensitivity in spider phobia: facial EMG in response to spider and oral disgust imagery. *J Anxiety Disord*. 2002; 16(5): 477-93.
- 12- Berle D, Phillips ES. Disgust and obsessive-compulsive disorder: an update. *Psychiatry*. 2006; 69(3): 228-38.
- 13- Woody SR, Tolin DF. The relationship between disgust sensitivity and avoidant behavior: Studies of clinical and nonclinical samples. *J Anxiety Disord*. 2002; 16: 543° 59.
- 14- Olatunji BO, Williams NL, Lohr JM, Sawchuk CN. The structure of disgust: Domain specificity in relation to contamination ideation and excessive washing. *Behav Res Ther*. 2005; 43(8): 1069° 86.
- 15- De Jong PJ, Merckelbach H. Blood-injection-injury phobia and fear of spiders: Domain specific individual differences in disgust sensitivity. *Pers Individ Dif*. 1998; 24: 153° 8.
- 16- Rozin P, Haidt J, McCauley CR. Disgust. In Lewis M, HavilandJM, Eds. *Handbook of emotions*, 2ndEd. New York: Guilford Press. 2000; 637° 53.
- 17- Simpson J, Carter S, Anthony S, Overton P. Is disgust a homogeneous emotion? *Motiv Emot*. 2006; 30(1): 31° 41.
- 18- Marzillier SL, Davey GCL. The emotional profiling of disgust eliciting stimuli: Evidence for primary and complex disgusts. *Cogn Emot*. 2004; 18: 313° 36.
- 19- Olatunji BO, Sawchuk CN. Disgust: Characteristic features, social implications, and clinical manifestations. *J Soc Clin Psychol*. 2005; 24(7): 932° 62.
- 20- Merriam-Webster s Collegiate Dictionary. 11th ed. Springfield, MA: Merriam-Webster. 2003. Also available at <http://www.merriam-webster.com/>.

مشابه آنچه در اعتباریابی نسخه سوئدی مقیاس حساسیت انزجاری استفاده شده است، می تواند پیشنهادی مناسب برای بررسی اعتبار ملاک این پرسشنامه در پژوهش های آتی باشد [۳۰]. محدودیت دیگر این مطالعه استفاده از نمونه دانشجویی است. بنابراین در تعمیم نتایج به گروه های دیگر جامعه باید احتیاط کرد. همچنین ماهیت مقطعی پژوهش حاضر در فراهم آوردن شواهد کافی برای راه حل چهار عاملی محدودیت ایجاد می کند؛ چرا که داده های پژوهش حاضر توان ارزیابی ثبات زمانی^۱ مدل چهارعاملی را ندارند. به عبارتی برای نشان دادن ثبات زمانی و تمایز ابعاد حساسیت انزجاری در طی زمان به مطالعات طولی نیاز است.

با توجه به یافته های این پژوهش، می توان مقیاس فارسی حساسیت انزجاری با ۲۵ سؤال و چهار عامل انزجار مرکزی، انزجار آلودگی، انزجار یادآور حیوان و انزجار از رابطه جنسی را ابزاری مناسب برای اندازه گیری این سازه مهم در نظر گرفت. اهمیت انزجار در طیف وسیعی از آسیب های روانی نشان داده شده است. از این رو شکل گیری یک ابزار ارزیابی، شاخصی برای اندازه گیری دامنه تجارب هیجانی انزجار، فارغ از بافت آن ایجاد می کند. در مجموع نسخه فارسی پرسشنامه حساسیت انزجاری در پژوهش هایی که به مطالعه آسیب شناسی اختلالات اضطرابی، وسواس ها و اختلالات مرتبط می پردازند، به وفور می تواند مورد استفاده قرار گیرد.

منابع

- 1- Davey GCL, MacDonald BA, Brierley L. The effect of disgust on anxiety ratings to fear-relevant, disgust-relevant, and fear-irrelevant stimuli. *J Anxiety Disord*. 2008; 22(8): 1347-54.
- 2- Oaten M, Stevenson RJ, Case TI. Disgust as a disease avoidance mechanism. *Psychol Bull*. 2009; 135(2): 303-21.
- 3- Olatunji B, McKay D. *Disgust and its Disorders: Theory, Assessment and Treatment*. Washington DC: American Psychological Association. 2010.
- 4- Vaitl D, Schienle A, Stark R. Neurobiology of fear and disgust. *Int J Psychophysiol*. 2005; 57(1): 1° 4.
- 5- Varna SR. The psychophysiology of disgust: motivation, action and autonomic support. In: Olatunji B, McKay D, Eds. *Disgust and its Disorders: Theory, Assessment, and Treatment*.

- 21- Olatunji BO, Sawchuk CN, Arrindell W, Lohr JM. Disgust sensitivity as a mediator of the sex difference in contamination fears. *Pers Individ Differ*. 2005; 38: 713° 22.
- 22- Olatunji BO, Williams NL, Tolin DF, Abramowitz JS, Sawchuk CN, Lohr JM, et al. The Disgust Scale: item analysis, factor structure, and suggestions for refinement. *Psychol Assess*. 2007; 19(3): 281-97.
- 23- Bentler PM. Comparative fit indexes in structural models. *Psychol Bull*. 1990; 107(2): 238-46.
- 24- Yu C. Evaluating cut off criteria of model fit indices for latent variable models with binary and continuous outcome. [Unpublished Doctoral Dissertation]. University of California. 2002.
- 25- Kang JI, Kim SJ, Cho HJ, Jung K, Lee SY, Lee E, An SK. Psychometric analysis of the Korean version of the Disgust Scale Revised. *Compr Psychiatry*. 2012; 53(5): 648° 55.
- 26- Olatunji BO, Sawchuk CN, de Jong PJ, Lohr JM. The structural relation between disgust sensitivity and blood-injection-injury fears: a cross-cultural comparison of US and Dutch data. *J Behav Ther Exp Psychiatry*. 2006; 37(1): 16-29.
- 27- Schienle A, Stark R, Walter B, Vaitl D. The connection between disgust sensitivity and blood-related fears, faintness symptoms, and obsessive° compulsiveness in a non-clinical sample. *Anxiety Stress Coping*. 2003; 16:185° 93.
- 28- Davey GC. Self-reported fears to common indigenous animals in an adult UK population: the role of disgust sensitivity. *Br J Psychol*. 1994; 85 (4): 541-54.
- 29- Olatunji B. O, Haidt J, McKay D, David B. Core, animal reminder and contamination disgust: three kinds of disgust with distinct personality, behavioral, physiological, and clinical correlates. *J Res Pers*. 2008; 42: 1243° 59.
- 30- Bjorklund F, Hursti TJ. Swedish translation and validation of the Disgust Scale: a measure of disgust sensitivity. *Scand J Psychol*. 2004; 45(4): 279-84.

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پیوست
مقیاس حساسیت انزجاری

خیر	بلی	لطفا به عبارات زیر پاسخ دهید	
		دیدن کسی که در رستوران با انگشتانش و با حالتی چندش آور غذا می خورد مرا اذیت میکند.	۱
		دیدن یک سوسک در خانه فرد دیگری مرا آزار نمی دهد .	۲
		شنیدن صدای کسی که خلط گلوی خود را تمیز می کند آزارم میدهد.	۳
		به نظرم کار زشتی است که کسی به دنبال لذت جنسی از حیوانات باشد.	۴
		اگر در یک کلاس علمی ببینم که عضوی از بدن انسان را در درون شیشه آزمایشگاهی قرار داده اند ، اذیت می شوم.	۵
		اگر در مسیر رفت و آمدم گورستانی باشد، سعی می کنم مسیرم را تغییر دهم تا مجبور نباشم از وسط آن عبور کنم.	۶
		در دستشویی های عمومی مراقبم هیچ جایی از بدنم به جایی نخورد.	۷
		اگر کاسه سوپ مورد علاقه ام به وسیله یک مگس کش کهنه، اما کاملا شسته شده هم زده شود، حتی اگر گرسنه باشم آن را نمی خورم.	۸
		ممکن است در برخی شرایط ،علاقه مند به خوردن گوشت میمون هم باشم.	۹
		اگر در تمام طول مسیری که در یک پارک طی میکنم، یک موش در اطرافم پرسه بزند، اذیت خواهم شد.	۱۰
		اگر استفراغ کردن کسی را ببینم، دچار حالت تهوع خواهم شد	۱۱
		فکر می کنم فعالیت همجنس بازانه غیر اخلاقی است	۱۲
		دیدن کسی با چشم مصنوعی که آن را از حدقه اش در می آورد، برای من آزار دهنده نیست.	۱۳
		لمس بدن یک مرده به شدت برایم آزاردهنده است.	۱۴
		اگر بدانم که آشپز رستوران مورد علاقه ام سرما خورده، احتمالا به آنجا نمی روم.	۱۵
		برای من خوابیدن در اتاق یک هتل مجلل سخت خواهد بود اگر بدانم شب گذشته در آن اتاق، فردی در اثر حمله قلبی مرده است.	۱۶

لطفا بگویید هر کدام از تجارب زیر تا چه حدی برایتان منجر کننده ، چندش آور و حال به هم زن است. توجه داشته باشید که اگر تجربه ای به نظرتان زشت و یا ناخوشایند باشد ولی حالتان را بهم نزند، باید نمره صفر بدهید.

خیلی منزجرکننده است ۲	نسبتاً منزجرکننده است ۱	اصلاً منزجرکننده نیست ۰	میزان انزجار خود را در مقابل عبارات زیر علامت بزنید.	
			شما کسی را می بینید که سس گوجه فرنگی را بر روی یک بستنی وانیلی می ریزد و آن را می خورد.	۱۷
			شما به کرم های روی یک تکه گوشت در سطل زباله کوچه نگاه می کنید.	۱۸
			شما از تونلی زیر خط راه آهن عبور می کنید و در عین حال بوی ادرار به مشامتان می رسد.	۱۹
			این خبر به گوشتان می رسد که یک مرد ۳۰ ساله به دنبال رابطه غیر اخلاقی با یک زن ۸۰ ساله است.	۲۰
			کسی را می بینید که بطور اتفاقی قلاب ماهیگیری در دستش فرو می رود.	۲۱
			گربه خانگی دوست شما می میرد و شما مجبورید جسد آن را با دست برهنه بردارید.	۲۲
			شما جرعه ای از یک نوشیدنی را می خورید و سپس متوجه می شوید یکی از دوستانتان قبلاً از آن خورده است.	۲۳
			دوستانتان تکه ای از شکلات شبیه به فضولات سگ را به شما تعارف می کند.	۲۴
			شما لیوان شیری که بوی فاسد شدگی از آن به مشام می رسد را می خورید.	۲۵
			با پای برهنه روی آسفالت راه می روید و ناگهان روی یک کرم خاکی پا می گذارید.	۲۶
			در سرویس بهداشتی عمومی با بقایای اجابت مزاج یک نفر که برایش سیفون نکشیده شده مواجه می شوید.	۲۷
			درباره فرد بالغی می شنوید که با پدر خود رابطه غیر اخلاقی برقرار کرده است.	۲۸
			شما کسی را می بینید که بعد از تصادف امعا و احشای بدنش بیرون ریخته شده است.	۲۹
			به طور تصادفی، خاکستر برجا مانده از کسی را که سوخته است، لمس می کنید.	۳۰
			شما می فهمید که یکی از دوستانتان لباس زیرش را فقط یک بار در هفته عوض می کند.	۳۱

Factor Analysis and Evaluation of Internal Structure of Disgust Sensitivity Scale

Karsazi, H. *M.A., Nasiri, M. M.A., Hashemi-Nosratabad, T. Ph.D.

Abstract

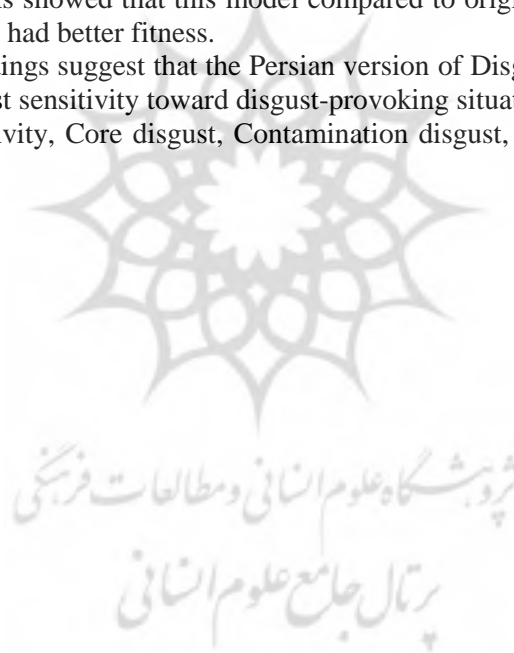
Introduction: Disgust is basic emotion which associated with feelings of revulsion and withdrawal behaviors from dangerous situations. The aim of this study was to evaluate factor analysis of Persian version of Disgust Scale that was designed to measure individual's responses to various disgust-provoking situations.

Method: 300 individuals (185 boys and 115 girls) were selected by convenience sampling among students of Tabriz universities (Tabriz University, Payame Noor, Science and Research) and responded to Disgust Sensitivity Scale. Exploratory factor analysis with principal component analysis and varimax rotation, confirmatory factor analysis, Pearson correlation, T-test and multivariate variance analysis was used to analyze data.

Results: Exploratory factor analysis identified four factors with 25 questions. Central disgust, contamination disgust, animal reminder disgust and sex disgust were discovered factors. The internal consistency of these factors was 0.74, 0.50, 0.74 and 0.58 respectively. The findings revealed that women compared to men have more disgust sensitivity. Also the evaluation of four factor structure by confirmatory factor analysis showed that this model compared to original model of scale and revised three factors model version had better fitness.

Conclusion: Research findings suggest that the Persian version of Disgust Scale is appropriate tool to individuals' measure disgust sensitivity toward disgust-provoking situations.

Keywords: Disgust sensitivity, Core disgust, Contamination disgust, Animal Reminder disgust, sex disgust

*Correspondence E-mail:
hosseinkarsazi@gmail.com